

УДК 631.14:634.8

Сурженко Н.В.,
к.е.н., доцент ТДАТУ

ОРГАНІЗАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА ВИНОГРАДУ В УКРАЇНІ

Анотація. Розкриваються теоретичні і практичні проблеми організації та підвищення економічної ефективності виробництва винограду та виноробства.

Ключові слова: організація виробництва, виноробство, виноробні регіони, економічна ефективність виробництва.

Аннотация. Раскрываются теоретические и практические проблемы повышения экономической эффективности производства винограда и развития виноделия, обострение конкуренции, неэффективное использование производственного потенциала виноградарства, нехватка специалистов в винодельческой отрасли.

Ключевые слова: виноделие, винодельческие регионы, виноградники, виноградарство.

Annotation

Raising of problem. In the conditions of economic instability many enterprises which engage in the production of goods of industry of viticulture appeared in unfavorable terms, and in especially «unattractive» terms there are enterprises viticulturist - vine making subcomplex.

The vine making always was important industry and without regard to insignificant part in the general area of agricultural lands, plays a considerable role in socio-economic development of Ukraine.

Exposition of basic material of research. It is possible to draw conclusion from the indicated higher statistical data, that the volume of raw material for vine making industry gradually grows short. In the same time there is productive potential of viticulture used effectively not enough from the row of reasons of objective and subjective character. Thus in the crisis financial state is, as home viticulture, and vine making which does not answer potential possibilities of this subcomplex.

Most viticulturist enterprises appeared unprofitable and substituted viticulture by less power-hungry and labour intensive productions. It caused reduction of collective areas under vineyards in agricultural enterprises.

Brought worsening over of high-quality composition of vineyards to the decline of competitiveness of home viticulture in the world market.

Thus, it is possible to talk about a positive not enough progress of vine making enterprises trend in the last years. The state does not support the home producers of vine making products and through that unit cost, if is not high, then however she can compete with foreign foods of vine making industry, which in most cases are at price more accessible, than home.

Keywords: wine, wine-producing regions, the vineyards and viniculture.

Постановка проблеми. В умовах економічної нестабільності багато підприємств, які займаються виробництвом продукції галузі виноградарства, опинилися в несприятливих умовах, та в особливо «непривабливих» умовах знаходяться підприємства виноградарсько – виноробного підкомплексу.

Виноробство завжди було важливою галуззю АПК і попри незначну частку у загальній площі сільськогосподарських угідь, відіграє значну роль у соціально-економічному розвитку України. До того галузь має значення в бюджетоутворюючих процесах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Підвищення ефективності виноробства та виробництва винограду є дуже складною проблемою, розробці якої присвячені численні дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів: Валдайцева С.В., Волинець-Руссета Е.Я., Зінова В.Г., Клейтона

М. Крістенсена, Морозова Ю., Портера М. Санта Б.; Броншпака Г.К. Волкової Н.Н., Володіна С.А., Геєця В.М., Дація О.І., Заболотного Г.М., Зубця М.В., Іванька А.В., Кристалного О.В., Макаренка П.М., Сахна Т.В. та ін..

Формулювання цілей статті. Вивчення теоретичних і практичних проблем, сучасного стану організації виробництва винограду та галузі виноробства. Розробка заходів щодо нарощування виробництва винограду, продукції виноробства та підвищення її якості.

Виклад основного матеріалу дослідження. У 2012 році обсяги виробництва винограду у господарствах усіх категорій зменшились на 12,6% і склали 456,0 тис.т. (у 2011 р. – 521,9 тис.т.).

Загальна площа насаджень виноградників у плодоносному віці в 2012 році склала 67,9 тис.т, що на 1,7% менше в порівнянні з 2011

роком, урожайність винограду у сільськогосподарських підприємствах з 1 га насаджень у плодоносному віці склала 67,2 ц з 1 га зібраної площі (скорочення на 11%).

Всього, валовий збір винограду, згідно попередніх даних, у 2012 році скоротився на 13,1% та склав 292,9 тис.т, зібрана площа виноградників у плодоносному віці скоротилася на 2,3% і становила 55,0 тис.га, урожайність винограду з 1 га насаджень у плодоносному віці скоротилася на 11% до 53,3% ц з 1 га зібраної площі.

Із вказаних вище статистичних даних можна зробити висновок, що обсяг сировини для виноробної промисловості поступово скорочується. У той самий час наявний виробничий потенціал виноградарства використовується недостатньо ефективно з низки причин об'єктивного і суб'єктивного характеру. Причому у кризовому фінансовому стані перебуває, як вітчизняне виноградарство, і виноробство, що не відповідає потенційним можливостям цього підкомплексу.

Більшість виноградарських підприємств виявилися збитковими й замінили виноградарство на менш енергоємні і трудомісткі виробництва. Це викликало скорочення збиральних площ під виноградниками в сільськогосподарських підприємствах.

Погіршення якісного складу виноградників призвело до зниження конкурентоспроможності вітчизняного виноградарства на світовому ринку.

Виноробство в Україні — добре розвинена галузь промисловості з давніми традиціями. Кілька марок вин з України експортуються в сусідні країни, Європейський Союз та Північну Америку.

Як повідомлялось раніше, виноробні підприємства в 2012 році скоротили виробництво виноматеріалів на 8% в порівнянні з 2011 роком — до 23 млн. декалітрів.

Останнім часом в Україні збільшується попит на винну продукцію, ринок вина стає дедалі насиченішим, збільшується потреба у спеціалістах виноградно-виноробних спеціальностей. Відкриваються курси сомельє, на яких можна дізнатися багато цікавого про походження, склад та властивості вина, основні правила дегустації вин, яке вино до чого подавати та багато іншого.

Основними виноробними регіонами є: Крим, Закарпаття, Бесарабія, Нижнє та Середнє Подніпров'я: Одеська, Херсонська, Дніпропетровська області. Згідно з існуючим природним районуванням на території України виділено 15 виноградарських зон (макрозон), які є основою для сорторайонування, і 58 природно-винаградарських районів (мікрозони). У Автономній Республіці Крим нараховується 6 макрзон і 12 мікрзон, в Одеській області — 3 і 16, Херсонській — 2 і 10, Миколаївській — 2 і 7, Закарпатській — 1 і 12 та в Запорізькій — 1 і 6.

В Україні найбільшу площу виноградних насаджень має Одеська область — 38,95 тис. га. (46 % від загальної по Україні). Виноградники Автономної Республіки Крим займають 31,0 тис. га. (37 %). Решта (17,4 %) зосереджені в Миколаївській (7,1 %), Закарпатській (2,7 %) та Запорізькій (0,4 %) областях.

Найбільш поширені сорти винограду: Ркацителі, Аліготе, Каберне-Совіньйон, Сапераві, Рислінг, Совіньйон-Верг, Гевюрцтрамінер, Піно Грі і Серсіал Фетяска. Крім того, існує близько 30 нових порід, створених інститутом Магарач (наприклад, Голубок, Кармраут, Бастардо Магарача, Рубіновий Магарач, Олімпійський, Подарунок Магарача, Сапераві Північний і Степняк), багатьох місцевих сортів винограду (наприклад, Джеват Кара, Кефесія, Кокосове біле, Сарипанди і Солдайя) і близько 15% від фактичного обсягу виробництва столового винограду. Знаменитий кримський Піно Блан з річним виробництвом близько 50 млн. пляшок вініфікують в основному з Піно Блан, Рислінг, Аліготе і Фетяска, найбільший ігристі винні льохи знаходяться в столиці, Києві та Одесі, Судаку, Севастополі та Харкові. Відомі бренди вина включають Алушта (червоне), Наддніпрянське (біле), Соняна Долина (біле), Троянда Закарпаття (біле) і Чорний Доктор (червоне). Кращі вина з державного Масандрівський винзаводу, як і під час царювання останнього російського царя Миколи II, традиційно робляться під портвейн, херес та мадеру.

В Закарпатті на приватних ділянках, в селах і містах традиційно культивуються різновиди сорту Ізабелла, об'ємами до декількох сотень літрів на господарство.

Найпопулярнішими та найбільшими виробниками є: Одесавинпром (Французький Бульвар), Масандра (Виноробний комбінат «Масандра»), Інкерман (Інкерманський завод марочних вин), Магарач, Шабо, Кримський винний дім.

На початку XXI ст. технічні сорти винограду займають в Україні майже 73 тис. га, що становить 84,4 % всіх насаджень. Частка столового винограду становить лише 15,6%. З них в АР Крим зосереджено 48,5 % і в Одеській області – 40,7.

Крим - сьогодні один з найбільших, найвідоміших і найстарших виноградарських регіонів України. Сортовий склад Автономної Республіки Крим найбагатший серед регіонів – 107 сортів, з них – 69 технічних і 38 столових, які разом займають площу 27,7 тис. га. Решту 3,3 тис. га займають сортоsumіші та маловідомі сорти.

Найпоширеніші технічні сорти АР Крим: Ркацителі – 30,3 % площі, Каберне Совіньйон – 11,9, Аліготе – 11,1, Рислінг – 5,0, Ба-стардо магарацький – 4,0, Кокур білий – 3,7. Серед столових сортів найбільшу площу займають сорти: Молдова – 17,7 %, Мускат гамбурзький – 13,2, Мускат Італія – 12,8, Мускат Янтарний – 7,9, Шабаш – 7,8, Ранній Магарача – 6,0.

У Одеській області культивують 82 сорти винограду, в тому числі 42 технічних і 40 столових. Технічні сорти переважають - понад 90 % виноградників, з них Аліготе – 16,2 %, Каберне Совіньйон – 13,1, Ркацителі – 7,4, Одеський чорний – 6,0, Мерло – 5,7, Шардоне – 5,3, Совіньйон зелений – 4,7. Зі столових сортів найбільше поширені сорти Молдова – 25,2 %, Ранній Магарача – 10,8, Королева виноградників – 5,6, Іршаї Олівер – 5,5, Аркадія – 4,7, Мускат янтарний – 4,5.

На Закарпатті вирощують 32 сорти винограду, більшість з яких - технічні (24) - 94 % виноградників площі зайняті технічними сортами і лише 6% – столовими. Загальна площа технічних сортів становить 2187,2 га (94,2 %). Найпоширенішим є сорт Ізабела, який займає 1405,0 га або 64,2 %. Каберне Совіньйон займає 10,1 %, а Трамінер рожевий – 8,2. Серед столових сортів Жемчуг Зала або Заладзонд займає 53,1 % площі, інші: 13,1 % - Іршаї Олівер і 9,3 – Шасла біла.

У Миколаївській області вирощують 38 сортів винограду, більша частина з яких - технічні (31 сорт). Поширені такі технічні сорти: Аліготе – 19,2 % від площі технічних сортів області, Ізабела – 10,9, Ркацителі – 9,7, Каберне Совіньйон – 7,9, Совіньйон – 7,7, Рислінг – 5,5, Шардоне – 4,4, Фетяска біла – 4,3. У загальній площі столових сортів більше, ніж половину займає сорт Молдова – 53,5 %, крім того 21,7 % – Шасла біла, 16,6 – Ранній Магарача, 5,8 – Іршаї Олівер.

Запорізька область має незначну площу виноградників. Тут вирощують тільки 5 технічних сортів, які займають лише 19,4 га і 8 столових – 277,8 га. Основні технічні сорти: Одеський чорний – 25,7 %, Цветочний – 23,2, Біанка – 21,7, Мускат одеський – 17,0. Найпоширеніші столові сорти: Плевен – 22,3 % площі, Аркадія – 18,0, Восторг – 14,4, Русбол – 11,8, Кодрянка – 10,7.

Площа технічних сортів винограду на Херсонщині становить 5,1 тис. га (84 %), з них 4,2 тис. га або 82,1 % районованих (28 найменувань). Частка районованих столових сортів (17 найменувань) у їхній загальній площі становить 48,7 %. Найбільшу площу серед технічних сортів Херсонської області займає сорт Ркацителі - 960,5 га (18,7 %), меншу площу – сорт Первенець Магарача – 413,9 га (8,0 %). Культивують також сорти: Біанка – 6,6 %, Сапераві – 6,2, Совіньйон зелений – 6,1, Каберне Совіньйон – 5,5, Рислінг – 5,5 та ін. Серед столових сортів, які займають 928 га (15 %) найпоширенішим є Молдова, сорт дуже пізнього строку дозрівання. Також вирощують виноград сортів: Суручанський білий – 6,2 %, Восторг – 5,5, Жемчуг зала – 3,9. Столові сортоsumішні виноградні площі – 39,1 %.

Висновки. Таким чином, можна говорити про недостатньо позитивну тенденцію розвитку виноробних підприємств в останні роки. Держава не підтримує вітчизняних виробників виноробної продукції і через те собівартість продукції, якщо не є високою, то все ж вона не може конкурувати з іноземними продуктами виноробної промисловості, які в більшості випадків є за ціною більш доступними, ніж вітчизняні.

Література:

1. Державний комітет статистики України 2011р. [електронний ресурс]. – режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Державний комітет статистики України 2012р. [електронний ресурс]. – режим доступу: http://ukrstat.org/uk/operativ/oper_new.html
3. Новости бизнеса. Последние интересные новости дня /Украинский бизнес ресурс/ [електронний ресурс]. – режим доступу: <http://ubr.ua/#news>
4. Дейнеко Л.В., Коваленко А.О., Страшинська Л.В., Шелудько Е.І. Стратегія розвитку харчової промисловості України та її регіонів (областей) на період до 2015 року. / Л.В.Дейнеко, А.О. Коваленко, Л.В. Страшинська, Е.І. Шелудько / За ред. проф. Л.В. Дейнеко. – К.: РВПС України НАНУ, 2004.–212с.